

ARVAMUSED

EUROOPA ANDMEKAITSEINSPEKTOR

Euroopa andmekaitseinspektori arvamus ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv elamukinnisvaraga seotud krediidilepingute kohta

(2011/C 377/02)

EUROOPA ANDMEKAITSEINSPEKTOR,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 16,

võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste hartat, eriti selle artikleid 7 ja 8,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiivi 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta ⁽¹⁾,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2000. aasta määrust (EÜ) nr 45/2001 üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ühenduse institutsioonides ja asutustes ning selliste andmete vaba liikumise kohta, ⁽²⁾ eriti selle artikli 28 lõiget 2,

ON VASTU VÕTNUD JÄRGMISE ARVAMUSE:

1. SISSEJUHATUS

31. märtsil 2011 võttis komisjon vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv ettepaneku elamukinnisvaraga seotud krediidilepingute kohta (edaspidi „ettepanek“).

1.1. Konsulteerimine Euroopa andmekaitseinspektoriga

- Komisjon saatis ettepaneku Euroopa andmekaitseinspektorile 31. märtsil 2011. Euroopa andmekaitseinspektor käsitleb seda edastamist taotlusena nõustada ühenduse institutsioone ja asutusi, nagu on ette nähtud 18. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 45/2001 (üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ühenduse institutsioonides ja asutustes ning selliste andmete vaba liikumise kohta; edaspidi „määrus (EÜ) nr 45/2001“) artikli 28 lõikega 2. Euroopa andmekaitseinspektoril oli võimalus esitada komisjonile mitteametlikke märkusi ka varem, ⁽³⁾ enne ettepaneku

vastuvõtmist. Euroopa andmekaitseinspektoril on hea meel menetluse avatuse üle, mis võimaldas juba varases etapis teksti andmekaitse seisukohalt parandada. Mõnda esitatud märkust on ettepanekus arvesse võetud. Euroopa andmekaitseinspektor väljendab heameelt viite üle käesolevale konsulteerimisele ettepaneku preambulis.

1.2. Üldine taust

- Ettepanekus on vastutustundlik laenuandmine määratletud olukorrana, kus krediidiandjad ja vahendajad laenavad tarbijatele summasid, mida viimased võivad endale lubada ning mis vastavad nende vajadustele ja olukorrale. Vastutustundliku laenuvõtmise põhimõtte seisneb selles, et tarbijad esitavad oma rahalise olukorra kohta asjakohase, tervikliku ja täpse teabe ning neid julgustatakse tegema teadlikke ja jätkusuutlikke otsuseid.
- Ettepanekus on loetletud mitu tegurit, mis mõjutavad konkreetse hüpoteeklaenu andmise otsust, laenuvõtja valitud hüpoteeklaenu toodet ja tema suutlikkust laen tagasi maksta. Need tegurid hõlmavad majanduskliimat, teabe ebaühtlust, huvide konflikte, õiguslikke lünki ja vastuolusid, samuti muid tegureid, nagu laenuvõtja finantsteadmised ja hüpoteeklaenude rahastamise skeemid. Ettepanekust ilmneb, et teatavate turuosaliste vastutustundetu käitumine oli üks finantskriisi põhjuseid ning seepärast tuleb finantskriisi kordumise vältimiseks leida seadusandliku algatusega lahendus vastutustundetu laenamisega seotud probleemidele.
- Seepärast kehtestatakse ettepanekus laenuandjate suhtes kohaldatavad usaldatavusnormatiivide täitmise ja järelevalvealased nõuded ning laenuvõtjate kohustused ja õigused, et luua selge õigusraamistik, mis peaks kaitsma ELi hüpoteeklaenuturgu finantskriisi jooksul kogetud häirete eest.

1.3. Seos Euroopa Liidu andmekaitse süsteemiga

- Ettepanek hõlmab piiratud arvu ELi andmekaitse süsteemi seiskohast olulisi tegevusi. Peamiselt on need seotud niinimetatud krediidiandmebaasi kasutamisega krediidiandjate ja

⁽¹⁾ EÜT L 281, 23.11.1995, lk 31 (edaspidi „direktiiv 95/46/EÜ“).

⁽²⁾ EÜT L 8, 12.1.2001, lk 1.

⁽³⁾ Detsembris 2010.

-vahendajate poolt, et hinnata tarbijate krediivõimelisust, ning tarbijatepoolse teabe esitamisega krediidiandjatele ja -vahendajatele.

7. Euroopa andmekaitseinspektoril on rõõm näha, et ettepaneku praegusesse teksti on lisatud olulised viited asjakohastele andmekaitse-eeskirjadele. Ta soovib aga rõhutada vajadust teatavate selgituste järele. Ühelt poolt ei tohiks ettepanekus kehtestada liiga üksikasjalikke sätteid andmekaitse põhimõtete kohta, mille järgimine on juba tagatud asjaoluga, et mis tahes töötlemistoimingute suhtes kohaldatakse direktiivi 95/46/EÜ rakendavaid siseriiklikke õigusakte. Teiselt poolt soovib Euroopa andmekaitseinspektor teha teksti mõne paranduse, et seda selgitada ning vältida krediidiandmebaasidele juurdepääsu õigust määravate kriteeriumite kehtestamist delegeeritud õigusaktides.

2. ETTEPANEKU ANALÜÜS

2.1. Viited direktiivile 95/46/EÜ ja kohustus hinnata tarbija krediivõimelisust

Põhjendus 30

8. Euroopa andmekaitseinspektoril on hea meel täheldada, et direktiivi ettepaneku preambulis on viidatud direktiivile 95/46/EÜ. Põhjenduses 30 on sätestatud direktiivi 95/46/EÜ üldine kohaldatavus tarbijate krediivõimelisuse hindamiseks tehtavatele andmetööstustoimingutele.
9. Kajastamaks asjaolu, et igasugused andmetööstustoimingud tuleb teha kooskõlas rakenduseeskirjadega ning asjakohane on viidata mitmesugustele kõnealust direktiivi rakendavatele siseriiklikele õigusaktidele, võiks ettepanek sisaldada järgmist üldist artiklit: „Igasugune käesoleva direktiivi kohane isikuandmete töötlus toimub kooskõlas asjakohaste siseriiklike õigusaktidega, millega rakendatakse direktiivi 95/46/EÜ”. Sellise artikli kehtestamise korral võib jätta välja artikli 15 lõikes 3 ja artikli 16 lõikes 4 esitatud viited direktiivile.

Artikkel 14

10. Ettepaneku artikliga 14 kehtestatakse krediidiandjatele kohustus põhjalikult hinnata tarbijate krediivõimelisust. Selline hinnang peaks tuginema teatavatele kriteeriumitele, näiteks tarbija sissetulek, säästud, võlad ja muud rahalised kohustused. Nimetatud kohustus võib märkimisväärselt mõjutada krediiti taotlevate isikute eraelu puutumatust, sest teabe liigid ja hulk, millele krediidiandja juurde pääseb, võivad olla väga ulatuslikud. Seepärast on Euroopa andmekaitseinspektoril hea meel tekstis esitatud täpsustuse üle, mille kohaselt krediidiandja teabepäring piirub tema saadud „vajaliku” teabega. Artiklis on üldsõnaliselt sätestatud, et sellist teavet võib koguda ainult „asjakohastelt sise- ja välisallikalt”. Euroopa andmekaitseinspektor pooldab sõnaselget viidet direktiivi 95/46/EÜ artiklis 6 sõnastatud vajalikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtetele, kuid soovib siiski võimalikult üksikasjalikult täpsustada, millistest allikatest võib teavet koguda.

2.2. Krediidiandmebaasi kasutamine

11. Kõigepealt on krediidiandmebaasi nimetatud põhjenduses 27, kus on rõhutatud selle kasulikkust krediivõimelisuse hindamisel ja krediidilepingu kogu kehtivusaja jooksul. Samuti on selles põhjenduses täpsustatud, et direktiivi 95/46/EÜ kohaselt tuleb tarbijaid teavitada krediidiandmebaasi kasutamisest ning neil peab olema õigus andmebaasis sisalduvate andmetega tutvuda ja neid parandada, need blokeerida või kustutada. Artikliga 14 kehtestatakse krediidiandjatele konkreetsed kohustused seoses krediiditaotluse võimaliku tagasilükkamisega, eriti kui see on seotud nn krediidiandmebaasi kasutamisega.
12. Andmebaasidele juurdepääsu üldisemaid kriteeriume sisaldab ka artikkel 16. Nimetatud artikkel on sõnastatud väga üldiselt („Iga liikmesriik tagab ilma kedagi diskrimineerimata kõigile krediidiandjatele juurdepääsu andmebaasidele, mida kõnealuses liikmesriigis kasutatakse selleks, et hinnata [...] krediivõimelisust ja järgida tarbija krediidikohustuste täitmist [...]”). Tekstis ei ole täpsustatud, kas andmebaaside kavandamisel tuleks sellist krediivõimelisuse kontrollimist konkreetselt arvesse võtta, kes andmebaasi eest vastutab, mis liiki teavet see võib sisaldada, mida tähendab tarbija kohustuste täitmise jälgimine jne. Euroopa andmekaitseinspektor mõistab, et krediidiandmebaasidel on erinev ülesehitus ja need kehtestatakse liikmesriikides erinevate õigusraamistike alusel ning eespool loetletud kriteeriumite täielik ühtlustamine jääb väljapoole direktiivi reguleerimisala. Ettepaneku eesmärk on aga kehtestada andmebaaside kasutamise ühtlustatud tingimused nii, et näiteks Belgia krediidiandja saaks tutvuda Itaalia tarbija krediidiandmetega samadel tingimustel kui Itaalia krediidiandjad (isegi kui Belgia ja Itaalia andmebaasid on erinevad), kui asjaomane klient soovib saada hüpoteeklaenu Belgias. Ühtlustatud juurdepääsu kriteeriumid täpsustatakse üksikasjalikult komisjoni delegeeritud õigusaktides (artikli 16 lõige 2). Ühtlasi märgib Euroopa andmekaitseinspektor artikli 16 lõikes 4 esitatud viidet direktiivile 95/46/EÜ ⁽¹⁾.
13. Euroopa andmekaitseinspektor on juba väljendanud oma seisukohta, et kodanike eraelu puutumatust oluliselt mõjutavaid meetmeid ei tuleks käsitleda delegeeritud õigusaktides. Kahtlemata võib sellistes õigusaktides täpsustada teatavaid üksikasju. Peamised tagajärjed kodanikele peaksid aga olema selged ning need tuleks kokku leppida seadusandliku tavamenetluse kohaselt vastu võetud õigusaktides. Andmekaitse seisukohalt teeb Euroopa andmekaitseinspektorile erilist muret järgmine vastuolu: artikli 16 alusel on (veel mitte kindlaksmääratud arvul) krediidiandjatel üldine võimalus kasutada krediidiandmebaasi ning üksnes põhjenduses 27 on esitatud nn leebe kohustus, mille kohaselt krediidiandjad „peaksid [...] teavitama tarbijat [...] andmebaasi kasutamisest” ning tarbijatel „peaks olema õigus pääseda juurde asjaomastele andmetele [...]”, et [...] parandada, kustutada või blokeerida neid käsitlevaid isikuandmeid [...]”. Euroopa andmekaitseinspektori arvamuse kohaselt on andmesubjekti konkreetne võimalus teostada oma

⁽¹⁾ Selle artikliga „ei piirata [...] direktiivi 95/46/EÜ [...] kohaldamist”. Vt aga punkt 9, milles on tehtud ettepanek kõnealust artiklit muuta.

õigusi direktiivi 95/46/EÜ alusel seotud võimalusega teha kindlaks isikud, kes saavad tutvuda krediidiandmebaasis sisalduvate isikuandmetega. Seepärast võib asjaolu, et andmesubjekt ei saa selgelt ja ennetavalt kindlaks teha füüsilisi või juriidilisi isikuid, kellel on juurdepääs andmebaasile, neutraliseerida direktiivis 95/46/EÜ sisalduvatele õigustele viitamise mõju.

14. Seepärast soovib Euroopa andmekaitseinspektor teha eespool kindlakstehtud puudujääkide kõrvaldamiseks direktiivi teksti mõne paranduse. Igasugune ⁽¹⁾ juurdepääs andmebaasile peaks olema võimalik ainult järgmistel tingimustel, mis tuleks lisada artikli 16 teksti: i) kriteeriumite määramine, mille põhjal krediidiandjad või -vahendajad võivad saada juurdepääsu andmebaasidele ning eeskätt selgitamine, kas tarbija andmetele on juurdepääs ainult nendel krediidiandjatel või -vahendajatel, kes on sõlminud tarbijaga lepingu või kellelt tarbija taotleb sellise lepingu sõlmimiseks meetmete võtmist; ⁽²⁾ ii) kohustus tarbijat eelnevalt teavitada, et teatav krediidiandja või -vahendaja kavatseb andmebaasis tema isikuandmetega tutvuda; iii) kohustus tarbijat samaaegselt teavitada tema õigusest pääseda kooskõlas direktiivi 95/46/EÜ põhimõtetega juurde andmebaasis sisalduvatele andmetele ning neid parandada, need blokeerida või kustutada.
15. Teksti selliste üldiste kriteeriumite ja kohustuste lisamise tulemusel saab sellest eemaldada artikli 14 lõike 2 punkti c erisätte ja põhjenduses 29 sisalduva kohustuse teavitada tarbijat andmebaasi kasutamise võimalusest krediiditaotluse tagasilükkamise korral.

3. JÄRELDUS

16. Euroopa andmekaitseinspektoril on hea meel, et ettepanekus on konkreetselt viidatud direktiivile 95/46/EÜ. Ta soovib aga teha teksti mõne väikese paranduse, et selgitada andmekaitse põhimõtete kohaldatavust ettepanekuga hõlmatud andmetöötlustoimingute suhtes. Eelkõige:
- kajastamaks paremini seda, et asjakohane on viidata direktiivi 95/46/EÜ rakendavatele siseriiklikele õigusaktidele, ning rõhutamaks, et igasugused andmetöötlustoimingud tuleb teha kooskõlas selliste rakenduseeskirjadega, soovib Euroopa andmekaitseinspektor lisada vastavasisulise sõnastusega uue artikli. Ühtlasi võimaldaks see välja jätta muud ettepaneku tekstis sisalduvad viited direktiivile 95/46/EÜ;
 - ettepaneku tekstis võiks üksikasjalikumalt täpsustada, millistest allikatest võib hankida teavet tarbija krediidi-võimelisuse kohta;
 - ettepaneku tekstis tuleks määratleda andmebaasi kasutamise kriteeriumid ja kohustus teavitada enne andmebaasile mis tahes juurdepääsu andmist andmesubjekte nende õigustest, tagades seeläbi andmesubjektidele konkreetsed ja tõhusad võimalused teostada oma õigusi.

Brüssel, 25. juuli 2011

Euroopa andmekaitseinspektori asetäitja
Giovanni BUTTARELLI

⁽¹⁾ See väljend peaks tähendama mis tahes volitatud krediidiandja juurdepääsu andmebaasile mis tahes ajal.

⁽²⁾ Vt direktiivi 95/46/EÜ artikli 7 punkt b.